

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Lophus Schandorff.

Moderation, bliver Betalingen som hidtil; men det maa bemærkes, at de yngre Sødskende heller ikke har været ramt af de senere Aars Forhøjelser.

Betalingen for Elever, der i Forvejen har haft Nedsættelser, paavirkes ikke af Skoletilskudets Lettelser, da det jo bestandig har været Formaalet med disse, at de skulde komme de haardt betyngede, fuldt betalende Elever til Gode.

Fripladserne ved Skolerne oprettholdes i samme Omfang som hidtil, og Magistraten, der jo ogsaa har haft Iudflydelse paa den nærmere Fordeling af Kommunitilskudet, har foreholdt sig at kunne disponere over nogle Fripladser til Fordel for *særlig* flinke Kommuneskoleelever.

Det vil da sikkert blive erkendt med Taknemmelighed fra Hjemmenes Side, at den Kamp, der er ført af Skolernes Ledelse og af Forældreforeningen for at opnaa Kommunens Støtte, ikke er ført omsonst.

Ida Schandorph den sidste —

Ida Schandorph er død.

Den lille svagelige, men villiestærke Dame. Saa hun har lukket sine Øjne i for altid! For noget som ti Aar siden døde Sophus Schandorph. Paa Dødslejet sendte jeg ham en stor Buket la france Roser, og jeg skrev til ham, at de var til ham, og at netop han skulde faa Besøg af den fine franske Rose. Fordi han trods al Kynisme og trods hans vældige Latter, der hørtes som Bukkemækren og Vildsvinegrynt, ejede den fine franske Rose evigt blomstrende. . . . Hvorfor? Jo, fordi hans Kynisme var dyb og sund, og fordi hans Latter var genial. Og saa tilsidst og ikke mindst, fordi han med et evigt ungt Hjerte elskede fransk Sprog og fransk Aand. Og jeg mindede ham sluttelig om hans dejlige Digt: Store Trianon, hvor Stilheden om det gamle Slot er malet: Havens bleg-røde Marmor, der falmer „som Sminken paa Pompadours Kind“

Fru Ida Schandorphs Død kom mig overraskende. Jeg havde ikke Begreb om, at hun laa for Døden. Men skulde jeg sendt hende Blomster, mens hun blegned, skulde det været hvide Krokus eller Vaarens første Hyacinter — eller maaske en Dusk gammeldags Blomster: Heliotrop, Fuksia . . . der var noget stille, gammeldags over hende. Ja vist var hun opvakt og morsom og vant til at omgaas moderne Mennesker, og hun havde set mangt et støjende Selskab i sit Hus . . . Og dog, særlig nu efter hendes Mands Død fandt hun sig bedst i et stille Kammer blandt Mennesker, som snakked rolig og stilfærdigt.

Ida Schandorph var i Grunden den sidste af de gamle Venner hernede. De samles ikke mere i Villa Skovgaards Hus og Have. Ja, hun var den sidste af de gode gamle Gæster fra Hegels Villa. Fra den Tid, da Brevene kom med Jacob Hegels smukke Haandskrift paa om at komme den og den Dag, da den og den kom. Og snart var

det Bjørnson, og snart var det Schandorph og Drachmann, og engang var det Jonas Lie . . .

Og nu er de døde alle fra da: Lie, Drachmann, Schandorph, Amalie Skram, Bjørnson, Fru Ida Schandorph . . .

Af Gilderne derude var Gildet for Lie stille og stilfuldt. Der blev holdt Taler for ham, og Lie svarede lunt og morsomt. Den hele Tid var der noget dæmpet over Selskabet. Men hvergang Schandorph lo, kom et nyt Pust i Stuen. Ho, hvor han holdt Spektakkel og skæmted og var grov, og dog lignede han hele Tiden en gammel, lærd Professor. Han kunde snakke Italiensk og Fransk og Latin og Græsk. Han kunde deklamere saa sjældne Folk som Petrarca og Leopardi. Han kunde ogsaa citere af Villon, for saa med straalende Morskab at bruse frem med Holberg flerstemmig. Eller han kunde køre op med Alverdens barokt Humør af egen Tilvirkning, mens hans smaa Øjne blinkede, og hans Latter hørtes den hele Tid.

Men hele Tiden sad ogsaa Fru Ida der og passed paa, at ikke Humøret gik over alle Bredder. Det kunde tit være vanskeligt nok.

Særlig vanskeligt, naar „Svenden“, Holger Drachmann var der. Eller „den høje Herre“ kan man ogsaa sige. Han, som tit kom i Jakke, naar de andre kom i Kjole, og som dog saa festligst ud af alle.

Naar det var Sommer, og den sene Sol glødede i Haven! Og naar den endelig sank, og Kvælden kom og gav Kjølning, og alle Roser stod og dufted som røde Offerkar! Og Villaens Værelser blev fulde af Sang og Musik, og Vinen skummede, og den store, danske, dampende Sommernat steg frem med svær, rød Maane langt nede og Ellepiger og Ligustersværmere og hundred St. Hansorme.

Da kunde en egen Stemning komme. Drachmann kunde holde en vældig Tale, og der blev saa stille; for lad gaa, at hans Ord nu og da lød tomme, naar han skrev, men aldrig naar han talte, og han var jo saa enestaaende! Hans Mage kommer aldrig! Slig han ærgred Folk, som ikke kendte ham, og slig han gjorde sig elsket af dem, som kendte ham.

Og naar han tied, saa svarede Schandorph som oftest; ja se, hvor underligt den lærde Doktor sad der blandt Vin og Frugter og Roser. Hans ubegribelige Stemme, dyb, hæs, skrattende og dog saa klog og ikke til at blive ked af. Hvor han kunde svare sin høje Ven. Hvor de to klædte hinanden.

Som Aakjær skriver i sit dejlige Schandorphs-Digt:

Bedst dog at se ham i en Venne-
skare

Bred i sin Stol.

Da blev hans Latter høj som en
Fanfare,

Øjet som Sol.

Viddet sprang Buk henover Bordets
Skaaler,

Satyr og Favn med Gubben bytted
Plads.

Medens Lampens Straaler gløded
hans Glas.

Men se der sad Amalie Skram, lidt foroverbøjet mod Slutten, med opmærksom Mine og oftest alvorlig for en Sag! Eller ogsaa leende saa hendes pragtfulde Øjne straa-
lede — —

Fru Schandorph død.

Ida Schandorph.

Stille og roligt døde igaar Aftes Kl. 9 Fru Ida Schandorph i sit lille Hjem paa Gl. Kongevej 147. Hendes Nærmeste stod ved hendes Leje, og saa svag var her Grænsen mellem Liv og Død, at hun udaandede ved en ganske svag Hoste. Hendes lille fine Legeme var blevet endnu finere og mere gennemsigtigt de sidste Maaneder, da Hosten havde plaget hende. Nu har dette lille Legeme fundet Hvile mellem friske Blomster.

Fru Schandorphs Livsløb kan fortælles i ganske faa Ord. Hun var en Datter af Pastor Branner i Slagelse og blev som ung gift med Dr. Schandorph; til *hans* Skæbne knyttede hun saa ganske sin, at hans Livsløb blev hendes, og selv sagde hun ofte, at hun ophørte at leve ved hans Død.

Hun var saa vidt forskellig fra Dr. Schandorph, hvis skraldende Latter lød igennem den Stilhed, der hvilede over hendes Væsen. Men Stilheden og Blidheden skjulte hos hende en stærk Vilje, og under Skinnet af at være den Svage var hun i dette Ægteskab den Stærke. Og var Dr. Schandorph vanskelig at lede, saa bøjede hun ham ved to kærlige Øjne om sin Vilje.

Nu er disse store, kærlige Øjne for evigt lukkede. Med Ida Schandorph forsvinder en Tid, et Stykke af Firserne, som vi ofte skal tænke tilbage paa. Det skal minde os om vor Ungdom, om Tro paa Fremskridt og Frihed og om trofast Sammenhold blandt dem, der i uselvsk Begejstring fandt hinanden og stod fast i Kampen, til Sneen faldt.

Johansen 24.3.1911

Studentersamfundets Schandorph-Fest.

Dr. Georg Brandes' Tale.

Saa stærk en Tilstrømning har der aldrig før været til nogen af Studentersamfundets Aftener som i Gaar til Mindefesten over Schandorph. Trængslen var uhyre i Samfundets store Sal, da Formanden, Hr. Ove Rode, Kl. 9 $\frac{1}{2}$ ringede til Lyd og aabnede Aftenen med en lidt trist Meddelelse. Fru Schandorph, som gerne havde villet være til Stede, var bleven angreben af et pludseligt Ildebefindende, og da Samfundets Delegerede indfandt sig for at hente Fruen, kunde hun til sin egen store Beklagelse ikke tage med. Formanden omtalte ogsaa, at to af Schandorphs bedste gamle Venner, *Erik Skram* og *Holger Drachmann*, ikke havde kunnet komme til Stede, men sendte deres bedste Ønsker for Festen.

Medens Formanden giver disse Meddelelser, ser vi os om i Salen. Bag den blomstersmykkede Talerstol straalet Studentersamfundets nye Fane; ved Siden af hænger omgivet af Blomster det af Fru Schandorph skænkede Billede af hendes afdøde Mand. Rundt om Talerstolen sidder i Kres de særlig Indbudne, Schandorphs Familie og Venner, Skolebestyrer Branner og Frue, cand. mag. Kaper, Forf. Emil Poulsen og Frue, Hr. Peter Nansen, Hr. Slott-Møller og Frue, Prof. Bissen og Frue m. fl. Rundt om i Salen plukker vi følgende kendte Ansigter ud af den enorme Trængsel:

Forfatterne Ewald, L. C. Nielsen, Aakjær, Andersen-Nexø, Simon Koch, Palle Rosenkrantz, Matthison Hansen, Agnes Henningsen, Edith Nebelong, Norman-Hansen, Prof. Erslev, Dr. Munch, Dr. Friis.

Imidlertid har Forsamlingen sunget Schandorphs berømte Sang „Stilstand er for unge Hjærter Døden“, og Dr. Georg Brandes bestiger Talerstolen:

— Vi samles her til Mindefest for Schandorph, siger Doktoren, og dog, han behøver ikke at mindes, thi han er ikke glemt. Jeg vil da her give en Skildring af Tilstanden her i Landet ved Halvfjerdsernes Begyndelse og vise Schandorphs Forhold til det nye, der kom frem.

Derefter udkastede Dr. Brandes et Billede af det danske Samfund i 1870; skarpt og klart og vittigt trak han Hovedlinjerne op af den svundne Tid, da man endnu levede under National-liberalismens Tryk og Plougs aandelige Herredømme, da Literaturen laa Lig, og der ingensomhelst Forstaaelse var af sociale Spørgsmaal, men Socialismen og Kommunismen opfattedes som affældige Teorier, som det var den statsvidenskabelige Professors Opgave at gendrive; den Tid, da Vankundigheden og Desorienteretheden naaede sit Højdepunkt i Opfattelsen af udenrigske Forhold, da man levede paa, at Gengældelsens Dag var nær for Tyskland, og *Fædrelandet* omhyggelig noterede, hver Gang en Bondkone i Slesvig i et Syn havde set Soldater med røde Bukser i Luften.

Og dernæst viser Dr. Brandes de første svage Frigørelsesforsøg: En Oversættelse af Stuart Mills Bog om Kvindebevægelsen fik Bille til at ryste af Indignation; de første Socialister blev raat slaaet ned, thi intet Dyr er saa vildt som en *Bourgeois*, der bliver bange for sin Pengepung.

Og Dr. Brandes kom ind paa de Vilkaar, Halvfjerdsernes Mænd havde kæmpet under, da man paa alle Maader søgte at dænge dem til med Vanære og Haan og at sulte dem ud. Men Bevægelsen sejrede og opnaaede i alt Fald dette at bringe Danmark, som var langt tilbage, paa Højde med de andre Nationer i Evropa, og i visse Henseender endog forud for de store Stater. Maaske kan man sige, at dette kun var en Omvæltning i en Myretue, en Hvirvelstorm i en Tekop. Vel muligt. Forholdene herhjemme er smaa. Men alligevel, der gik den Gang et Frihedspust gennem de bedste Sind.

Til den lille Kres hørte ogsaa Schandorph; oprindeligt var det det fælles Had til Nationalliberalismens forlorne Dannelses, der førte ham sammen med de andre. Dertil kom hans Trang til større Sandhed i Poesien.

Dr. Brandes gav derpaa en Skildring af Schandorph som *Romanist* og *Romanernes Lærling*, og slutter saaledes:

— Han hørte os til som den trofaste Meningsfælle, der ikke svigte le. Han bragte Glæde med sig, og det klædte ham at være glad. Han glædede sig over det Skønne og mere le sig over det Uskønne. Entusiasme og Glæde delte hans Væsen. Hans Intelligens var ligetil og djærv, hans Følelse var fin og lod meget være underforstaaet. Han beundrede, ja forherligede sine Venner, som det Hjærtetmenneske og store Barn han var. Hans Værker vil overleve ham, men saa længe blot én af hans Venner er tilbage, vil hans Værker og hans Person vurderes lige højt.

Efter at Dr. Brandes havde sluttet under stærk Applaus, traadte Hr.

Adam Poulsen frem. Den unge Skuespiller foretog Schandorphs skønne Digt *Byg Dig et Bedekammer* — med den største Finhed og Forstaaelse, og efter at derpaa Aakjærs udmærkede Sang fra Schandorphs Bisættelse var afsunget, sluttedes første Del af Festen, under hvilken flere Damer havde faaet ondt af den stærke Hede i Salen. Det var da paa Tide, at Forsamlingen spredte sig for en Stund.

Efter en tre Kvarters Forløb samledes man atter til Sang, Taler og Op-læsning. Hr. Dorph-Petersen, Hr. Lindstrøm og Hr. Emanuel Larsen oplæste forskellige af Schandorphs muntreste Ting, og der blev afsunget en ny Sang af L. C. Nielsen. Vi kan ikke afslutte dette Referat paa nogen bedre Maade end ved at citere denne Sangs to sidste Vers:

Denne Latter, hvor den strømmed
fra et frodigt Væld!
Dette Lune, hvor det rømmed
op i gammel Gæld!
Denne Ævne til at tage
Kampen op — og le,
hvor den lyste i de Dage,
alt var sort at se!

Mure rejse sig op spærre
for hver Slægt, som gror.
Evgit Vagtens Mænd vil snærre
og tro Faren stor.
Kunde da et Lursted atter
rive Modet hen,
medens Schandorphs brede Latter
løfted sig igen!

Da Urnen med Digteren Dr. *Sophus Schandorphs* Aske, efter Enkens Ønske, nu er jordfæstet paa Vestre Kirkegaard, og der endnu ikke er rejst et synligt Mindesmærke for den udmærkede og i bedste Forstand folkelige Forfatter, opfordrer Undertegnede den store Offentlighed til sammen med os at faa tilvejebragt en Buste enten paa Graven eller paa Pladsen foran Studentersamfundet.

Ethvert, selv det mindste, Bidrag modtages med Tak af os Undertegnede, samt i Gyldendalske Boghandel, Klareboderne 3 (Kassererkontoret i Forhuset).

En Liste med Bidragydernes Navne vil senere blive offentliggjort.

Anker Heegaard jun., Michael Ancher,
Grosserer. Maler.

Otto Benzon, Otto Borchsenius,
Apoteker, Fabrikejer. Professor.

Chr. Branner, Dr. M. Cl. Gertz,
Skolebestyrer. Prof. v. Universit.

Jac. Hegel, Dr. Harald Høffding,
Forlagsbøh., Prof. v. Universitetet.
Kom. Kasserer.

Victor Høffding, J. Kaper,
Grosserer. Overlærer,
Borgerrepræsent.

Dr. Fr. G. Knudtzon. P. S. Krøyer,
Maler.

Dr. Poul Levin, Dr. Troels Lund,
Professor,
Ordenshistoriograf.

Aage Matthison-Hansen,
Forfatter.

Sophus Michaëlis, Mylius-Erichsen.
Forfatter. Forfatter.

Peter Nansen, Dr. Kr. Nyrop,
Forfatter. Prof. v. Universitetet.

Henrik Pontoppidan, Emil Poulsen,
Forfatter. Professor.

Carl Reitzel, Ove Rode,
Boghandler. Forf., p. t. Formand i
Studentersamfundet.

H. Slott-Møller, Viggo Stuckenberg,
Maler. Forfatter.

Dr. Vorlund-Kjær, Gustav Wied,
Høftandlæge. Forfatter.

Vilh. Østergaard,
Professor.

Ærede Provinsblade bedes godhedsfuldt optage ovenstaaende Opraab.

Mindesmærke

for

Schandorph.

—o—

Schandorphs Aske er nu jordfæstet paa Vestre Kirkegaard, og blandt hans nærmeste Venner har det længe været Tanken at faa sat et Mindesmærke, der kunde vejlede dem, som søgte efter hans Grav. I fjærnere Krese ønskede man imidlertid, at dette Mindesmærke rejstes paa et mere iøjnefaldende Sted i Byen, og efter at Studentersamfundets statelige Hus er blevet bygget, opstod Tanken om at anbringe Mindesmærket ved en af Indgangene, hvor saa mange af Schandorphs gamle Venner færdes, og hvor en Statue — eller et Galleri af Statuer — med Samfundets Façade som Baggrund, vilde staa fortrinligt mod den aabne Plads.

Det træffer sig nu saa heldigt, at Krøyer har mode'leret en Buste af Schandorph, der som bekendt, var Kunstnerens nære Ven. Denne Buste, der lyslevende fremmaner Digterens kendte Ansigt, vil selvfølgelig blive benyttet, hvad enten man bestemmer sig for Pladsen foran Samfundets Bygning, eller man opstiller den paa Schandorphs Grav. I begge Tilfælde bliver det et simpelt, lille Monument. Men for os, der holdt af Schandorph, vil det netop være, hvad vi ønsker: en Vens og en fremragende Kunstners kærlige Gengivelse af Forfatterens Træk.

Vi har her i Byen Statuer af Folk, som ingen kender. Schandorph kender vi. Tiden, der hastigt bærer os fremad, har ikke, skønt snart et Aar er henrundet, siden han døde, gjort mindste Tilløb til at kaste Glemsel over hans Navn. Det nærmest liggende Bevis i saa Henseende er det anselige Oplag, hvori hans udvalgte Arbejder trykkes, fremdeles den Opsigt det vakte i Læseverdenen, da man erfarede, at han havde efterladt Manuskript til en Bog.

Publikum, der er saa glemsomt, har ikke glemt Schandorph, og ofte ser vi ham i muntre Historier og lystige Anekdoter færdes lyslevende i sine Venners Kres. Vil man fastholde en Personlighed ved en bestemt, stærkt fremtrædende Ævne, saa maatte man hos Schandorph fremdrage den særlige Ævne, han havde til at være Ven. Det dybeste og ædleste, han ejede, lagde han i sit Venskab. Saa stærk og solid han var i dette Forhold, urokkelig som den tykke Mur, saa ganske uegoistisk og finfølede han var i Omgang, vindende som en leende Dag. Han var det ideale Billede af en Ven. Det blev saa ofte sagt om ham, mens han levede, men vi opdagede det først tilfulde ved hans Død. Han lærte os, at Humorens dybe Understrøm er Troskab, og det er ud af denne Følelse, af Troskab, at vi nu vil rejse ham et Mindesmærke, være sig her i Byen eller paa hans Grav.

Ignotus.

P. A. Schandorph

23/11/01

Sprogbemærkninger.

Professor Otto Jespersen sender os følgende Artikel, som vi meddeler med Forfatterens Retskrivning.

I *Politiken* for 16de Sept. 1895 og nu igen igaar udtaler Dr. Schandorph den tro, at han ved sine avisartikler om fremmedords retskrivning har faaet udrettet, at ingen skriver *impresario* med to s'er. Jeg kan heldigvis rive doktoren ud af denne tro; Karl Larsen skriver i Dr. IX flere steder *impresario*, og jeg vil virkelig selv tillade mig at gøre det samme, naar jeg faar brug for at skrive ordet. Begrundelsen af den anden stavemaade ser nemlig saaledes ud: Ordet kommer fra italiensk, italiænerne skriver (og udtaler) kun ett s, altsaa skal vi gøre ligesaa. Paa samme maade: *Karikatur* kommer af italiensk *caricatura*, altsaa er det galt at skrive to r'er (men nu k istedenfor c?). Fremdeles: *paraply* kommer af fransk *parapluie*, derfor bør alle skrive med -ue, ikke med y, *kontor* er fransk og skal følgelig staves *comptoir*; *akt* kommer fra Latin, altsaa skriver vi paa dansk *act*; *kejser* ligesaa, det maa derfor hverken staves med k eller ej, men skal skrives *Cæsar*; *tragedie* og *kirke* kommer fra græsk og derfor bør de staves *tragodia* med et lille i under o'et og *kuriake*; *droske* og *drosje* er lige forkastelige, for russerne staver *droszki*; *kaffe* er en bommert istedenfor det ene rette *gahwe*, ja egentlig burde de fire sidste ord skrives med henholdsvis græske, russiske og arabiske bogstaver, osv. osv. helt ud i absurditeten. Naar fremmedord virkelig er blevne optagede i vort sprog, hører de til det, og det er da kun et tidsspørgsmaal, naar de ogsaa blir stavede efter vore skrivevaner, ganske som de bøjes efter vore bøjningsmønstre. Det er kun dannelsesfilisteri, naar man ved nogle enkelte fremmedord stadig forlanger, at vi danske skal huske paa, hvordan italiænerne eller andre fremmede folk staver; og det er navnlig i høj grad udemokratisk at indrette vor retskrivning saaledes, at der kræves kundskaber i flere andre sprog for at kunne sit modersmaal rigtigt.

Dr. S. har set sig vred paa ordet *perfiditet*, som han betragter som „et exemplar af væggetøj.“ Her er jeg ganske uenig med ham. Paa latin hedder det *perfidia*, ikke *perfiditas*, derfor skal vi danske ogsaa sige *perfid*; mener Dr. S., der tænker sig, at *perfiditet* er dannet af det færdige substantiv *perfid* + endelsen *tet* og derfor sammenstiller det med et fingeret „troløshedssekab“. Men sagen er, at man af adjektivet *perfid* har dannet *perfiditet*, ganske som man af *servil*, *genial*, *trivial* har dannet *servilitet*, *genialitet*, *trivialitet* — alle ord, som romerne ikke kendte, men som senere er dannede med benyttelse af latinsk sprogmateriale. Paa samme maade er det bl. a. gaet til ved dannelsen af det gode ord *naivitet*, hvor nu mange paa trods af den gængse og berettigede udtale morer sig med at skrive *naivetet* med e, der hverken er fransk eller dansk eller latin, men b'ot lidt vigtigmageri af folk, der vil vise, at de kender det franske ord *naivete*. Saadanne dannelser som disse paa -itet vrimler de europæiske nutidssprog af; og vil vi ikke godkende dem, kan vi med samme ret smide *interessent*, *socialisme*, *elektricitet*, *telegram*, *plagiat* og mange andre overbord; de fandtes ganske visst hverken paa græsk eller latin og er tildels „falsk“ lavede, men alligevel er de gode, ja uundværlige nutidsord.

Dr. S. vender sig derpaa til nogle punkter i dansk grammatik. Hellere end at gaa ind paa de enkelte spørgsmaal, hvor han ønsker oplysning om, hvad man „skal“ skrive, og hvad der er „rigtigt“, vil jeg for min del gøre den almindelige bemærkning, at den gamle (men endnu for en stor del blomstrende) sprogopfattelse, hvorefter der paa hvert enkelt punkt var noget, der var rigtigt, saa at enhver anden udtryksmaade var gal og skulde straffes med tykke streger under, ikke længer er i høj kurs hos sprogforskerne. Udviklingsteorien er, som det

er blevet sagt, *bevist* for sprogenes vedkommende, før Darwin opstillede den som *hypotese* paa det biologiske omraade.

Men deraf følger, at man paa de omraader, hvor gæringen foregaar i nutiden, bør være mere tolerant end de gammeldags „grammatikpiskere“ var, f. ex. med hensyn til participiernes bøjning; hvad ondt er der i, at min nabo skriver „de er blevne straffede“ og jeg „de er blevet straffede“ eller omvendt, ja hvad oudt er der i, at jeg den ene dag skriver det ene, den anden det andet? Der eksisterer ikke den danske grammatik, der paa kompetent og fyldestgørende maade har opstillet regler herfor. I gamle dage kunde kun det direkte objekt gøres til subjekt i en passiv sætning; nu føres den fuldstændige udslættelse af forskellen mellem dativ- og akkusativformerne og flere andre omstændigheder til, at hensynsbetegnelsen begynder ogsaa at kunne gøres til subjekt; men da det endnu kun er en begyndelse, kan det ikke undgaas, at enkelte bruger konstruktioner, som andre finder stødende, ganske som mange fandt det stødende, da han for nogle generationer siden begyndte at bruge *hvem* som subjekt istedenfor *hvo*. Men udviklingen er naturlig og har sin dybe grund i hele vort sprogs bygning; der er ikke noget, der har listet sig ind fra engelsk, men hvert af de to sprog har her som paa saa mange punkter udviklet det beslægtede grundlag paa omtrent parallel maade, saaledes at engelsk i reglen er nogle hundrede aar forud for os. Men i engelsk kan vi netop her se, at denne ændring fører til en værdifuld smidighed og bøjelighed, der kommer alle sprogets brugere til gode.

Til allersidst spør dr. S., om han skal skrive *tage fejl* med stort eller lille f, *med nød og næppe* med stort eller lille n i sidste ord. For med et slag at komme ud af alle den slags vanskeligheder — og de nævnte tilfælde hører jo endda ikke til de sværeste — gør man efter min mening bedst i at skrive alle substantiver med lille begyndelsesbogstav, ligesom vore forfædre gjorde, og ligesom alle andre nationer undtagen tyskerne gør.

28/1 1900.

Sprogbemærkninger.

Prof. *Jespersen* skriver: „Naar Fremmedord virkelig er blevne optagede i vort Sprog, hører de til det o. s. v.“

Ja, men vi bør, synes mig, ikke være for raske til at give disse „Uitlanders“ Borgerret, for saa sætter de sig i Besiddelse af vore Guldminer og trænger os til Side. Naar et Ord gennem Sammensætning og Afledning er gaaet ind i vort Sprogforraad, har det bøjet sig for vore Love og bør have Ret til at blive der. Derfor vil jeg ikke betænke mig paa at bruge og stave paa Dansk et Ord som *Kontor*, ligesom jeg tillader mig at skrive *Sjokolade*, *Sigar*, *Sitron*. Men „*Impresario*“ vil jeg stemple som en Italiener og „*high life*“ som en Engelskmand ved at lade dem beholde deres Lands Skrivemaade, og jeg vilde, i Stedet for at tale om *Impresarioen* for en *Turnée*, kalde det: *Forretningsføreren* for en *Kunstrejse*.

Naar vi siger — for det gør vi — Naivitet og Suverænitet, ligesom privilegeret, er det vel en progressiv Assimilering, der her gør sig gældende. Men vi kan undvære disse Ord. Vi har Troskyldighed eller Barnlighed eller Enfold, vi har Overhøjhed, vi har foretrukken eller værnet ved Særret. Vi behøver hverken Perfidi eller Perfiditet, vi har Svig, Troløshed.

Hertil plejer Folk at indvende, at de nævnte danske Ord ikke siger det samme som de tilsvarende fremmede. Nej, det er Ulykken, at de danske Betegnelser sættes i Skammekrogen og netop mister det, de fremmede stjæler fra dem. Men sæt dem en Gang til Højbords, brug dem paa den omfattende Maade, saa skal de nok fylde deres Plads.

Prof. *Jespersen* er meget frisindet paa Bøjningsomraadet. Bare Kultusministeriet var det samme. Men i vore Skoler kræves der, at Eleverne skal skrive Former, som Ingen længer bruger, hverken i dannet eller udannet Tale, og hvad Retskrivningen angaar, nødes Lærerne til at indskærpe Forskellen mellem fejl og Fejl, der er Tale om, og jeg har hørt tale om, det var ret, og Du har Ret. Alt det slap de stakkels Drengene for, dersom ikke det Magtsprog, der i sin Tid forbød Indiørelsen af smaa Begyndelsesbogstaver, paa dette som paa saa mange andre Punkter havde hindret fornuftigt Fremskridt.

Om nogen Sinde en engelsk Vending som *I have been told*, skulde blire til: Jeg er bleven fortalt, faar staa hen. Men saa længe vi har *han* og *ham*, er det meningsløst at sige: Han blev givet en Æressabel for: Der blev givet ham.

Endnu blot en Bemærkning. Det vilde være ønskeligt, om vore Blade afskaffede Sprogfejlen: De ere *gaaede*, der forleder Folk til at sige, hvad man aldrig før har sagt. Det har nemlig efter Sprogkyndiges Sigende altid heddet: De er *gaaet* deres Vej, ligesom det hedder: de er *løbet* (løbne), og ikke løbede.

Carl Michelsen

Sprogbemærkninger.

Svar til Hr. Professor Otto Jespersen.

Hr. Professor Jespersens udmærkede fonetiske Forskninger har bragt mig til at ære ham i høj Grad. Men han har ikke overbevist mig i Gaar. Jeg kan i dannede Menneskers Udtale af *Impresario* ikke høre to s'r, heller ikke to r'r i *Karikatur*. Hvad skal vi saa med den overflødige Fordobling. Der er fremmede Ord, der er blevne danske, som f. Eks. *Kontor*, og aldrig har det i Mands Minde været udtalt *comptoir*, om end Stavemaaden er bleven brugt længe, ligesom *parapluie*. Lyden af Ordenes Endestavelser eksisterer desuden ikke i vort Sprog, saa der taler Alt for, at de udtales og skrives som i vor Tids Dansk. C med K-Udtalen er jo længst afskaffet, ikke at tale om, at intet fornuftigt Menneske vilde skrive saa aldeles fra deres Urform fjærnede Ord som Kirke paa Græsk, og ingen Moderssjæl falder paa det fjærntliggende Arabiske *gahwe*, naar der tales om Kaffe. Hr. Professoren harcelerer mod latterligt Konsekvensmageri, og da jeg godt lider en Spøg, forstaar jeg godt hans Løjer med Forslaget om ved Ord af fremmed Oprindelse at skrive dem med græske, russiske og arabiske Bogstaver. Her kan jeg ganske rolig appellere til sund Sans.

Men Sagen er, at f. Eks. *Impresario* er saa nylig indført og ikke forekommer mig synderlig nødvendigt, at det ikke kan skade at skrive det rigtigt, ej heller kan beraabe sig paa fæstnet Sprogbrug, og de to r'r i *Karikatur* er kun indlistet Sjaskeri.

Man har af Adjektivet *perfidus* dannet *Perfiditet*. Ganske sandt. Men da man nu har Substantivet *perfidia* — dansk *Perfidi*, hvorfor skal vi Danske begynde med en gal romansk Orddannelse, der blot gør Ordet længere at skrive? Lad Romanerne og Englænderne om det. Germanerne har at holde sig derfra, saa vidt som muligt, og det kan forhindres, naar man i Tide bliver gjort opmærksom derpaa. Sprogdommerne er vist i dette Tilfælde halvstuderede Røvere og Journalister.

I hvilken Henseende er *Perfiditet* udtryksfuldere eller nemmere end *Perfidi*. *Naivetet* og *Naiivitet* synes det mig ikke Umagen værd at polemisere om, men om end Hr. Professoren vil skælde mig ud for en Dannelsesfilister, vil jeg sige og skrive den første Form, fordi vi har Ordet fra Fransk. Endda Englænderne, der ellers ikke generer sig, skriver jo ligesaadan. Skulde jeg fejle ved at antage den saa almindelige danske Skrivemaade for et Produkt af Magelighed i Udtalen. Ord som *Interessant*, *Socialisme*; *Elektricitet*, *Telegram* og *Flagiæt* er blevne internationale og nødvendige og hører til den Slags Orddannelser, hvoraf der vrimler i alle Videnskabers Terminologi.

At der ikke skulde eller burde skelnes mellem rigtigt og galt, er jeg ikke kommen vidt nok til ubetinget at indrømme, men for min Skyld ingen Alarm. Lad saa Anarkismen komme! En gammel Pandur klarer sig vel nok. Udvikling og Udvikling paa Sprogets Gebet er to Ting: den frugtbringende Udvikling, der tjener Tanken og Klarheden, og den, der fremmer Ukrudtets Vækst. Jeg kan ikke se, at Dativens Ret til at blive Subjekt i den passive Sætning bringer Fordele i Retning af Klarhed og Smidighed i vort Sprog; snarere synes jeg, den bringer det Modsatte.

For at undgaa Trivi, om jeg rigtigt skriver tage *Fejl* eller tage *fejl*, *Nød* og *Neppe* eller *Nød* og *neppe*, raader Hr. Professoren mig til at skrive alle Substantiver med lille Begyndelsesbogstav. Jeg skulde ikke have det mindste derimod, hvis jeg troede, at slige Reformer skulde paa-begyndes i den Gren af Literaturen, jeg fortrinsvis har dyrket. Det vilde næppe være praktisk.

Lyngby, i Februar 1900.

S. Schandorph.

Edmund Gosse om Schandorph.

—0—

I det Numer af „Athenæum“, der udkommer i Dag, vil der findes en Artikel om Schandorph af den bekendte, engelske Kritiker Gosse. Vi er bleven sat i Stand til at meddele følgende lille Uddrag, idet vi udelader den egenlige biografiske Oversigt, hvis Fakta vil være vore Læsere bekendt.

Det tyvende Aarhundredes Dødsanmeldelser maa nødvendigvis begynde med Navnet Schandorph, den danske Digter og Forfatter, siden han er død, efter en lang og haabløs Sygdom, Klokken fem Nytaarsmorgen.

— Det Karakteristiske ved Schandorphs Kunstnerævne har været sammenlignet med Arbejder af hollandske Malere, hvis Æmner hentedes fra Almuens daglige Liv. Han yndede humoristiske, nøjagtig beskrevne, farvestærke Skildringer af Hverdagslivet hos Folk i Provinsbyerne. Paa dette Omraade udøvede han en Virkelighedsskildrers Privilegium med stor Dristighed og brød sig kun lidt om at tage Hensyn til Følsomhed hos forfinede Læsere. Den sjælden nøjagtige Ligevægt i hans Sætninger og hans Sprogs kraftige Farve virker undertiden som en snurrig Kontrast til de grove og endogsaa mindre sømmelige Scener, som han skildrer. Vanskeligt er det at finde et engelsk Sidestykke fra den nyere Tid til Schandorph, men hans livligste Skildringer vilde sikkert have moret Fielding, som næppe havde fundet noget at udsætte paa dem. Han var en ligefrem og gemytlig Mand, med en vældig Latter, man ikke let glemte, og en høj-røstet, glad Stemme. Han brød sig ikke om at søge det fine Selskab og kunde knapt, endog i sin mest populære Tid, lokkes ind i de københavnske Saloner; men han var den mest loyale Ven og en Forfatter af sjælden Originalitet. Der findes nu efter hans Død ingen i Norden, der fuldstændig ligner ham.

Edmund Gosse

Aften i Hjemmet.

24/12 1900.

Se, Haanden ryster og Humøret svigter,
Du ligger lænket til din Sygesøng,
da toner for dit Øre Lyrens Stræng,
Du mindes Holger Drachmann, Havets
Digter.

Og Smilet vaagner. Du og han var
Venner,
I red en Vaar i Danmarks Digtning
ind,
nu møder stille han ved Lampens Skin,
hans stærke Sange Glans i Øjet tænder.

Der møder flere. Krøyer, Michael
Anchor
og Georg Brandes med det skarpe Vid.
dit Hjertes Troskab kalder Alle hid,
der for en Stund har fængslet dine
Tanker.

Til Jul i Hjemmet. Ungdomsilden
brænder
usvækket i dit Hjærte. Lyrens Klang
har samlet om Dig Vennerne, Du
kender,
de møder ved dit Leje med en Sang.

En Tak for Styrken af din Digterdrue,
en Julesang til Schandorph og hans
Frue.

Aage Matthison-Hansen

Klassiske Fortællinger.

—0—

Til Sophus Schandorph.

—0—

Jeg havde dog Lyst at gæste en Gang
Den gamle, snurrige Bro'r;
Men hvor i det ganske Danevang
Er det, den Digter bor?

Det er i en By med det brave Præg,
Man bedre kendte før.
Husene skinner som Blommer i Æg,
Forgyldte af dansk Humør.

Og vil jeg did, saa tager jeg ned
Det Bind fra min Reol,
Og snart jeg er, hvor han sidder bred
Og svær i sin Skriverstol.

Jeg sad en Gang og læste
Det kendte om igen —
Det hæse Posthorn hvæste,
Saa rullede jeg derhen.

Ind jeg kom i hans egen By
Og gik og fandt mig rundt.
Intet var forlorent kry,
Men alt var kærnesundt.

Der talte man det drøje Dansk,
Men med de bedste *mores*;
Stundom parlered Latin og Fransk
De trivelige Doktores.

Der mødte jeg mangen pudsig Figur,
Jeg gærne hørte snakke —
Børn af den brave Digternatur,
Jeg med en Sang vil takke.

Der ligger en By i en dansk Provins,
En Digter har den grundet.
Kommer man der lidt tung til Sinds,
Faar atter Humøret man fundet.

Jeg tænker, den staar om hundred Aar
Med gammeldags Huse og Skikke.
De samme Folk i dens Gader gaar,
De knudrede Træer nikke.

Jeg tænker, tidt man læser
Det kendte om igen —
Det hæse Posthorn hvæser,
Saa ruller man derhen.

Og naar igen man skrumler afsted
Og nikker og slumrer ind,
Saa ler man i Søvn, thi Mindet er med
Og spørger i Ens Sind.

Olaf Hansen.

23. 12. 1900. Politiken.

Min gamle Ven Sophus Schandorph.

Højt i din Himmel, o, Fader Evan,
hvor Dagen er stedet til Ro,
og Solnedgangs-Skæret har Druernes Glød —
der ligger en smuk liden Kro.

Dér finder man intet elektrisk Blus
og ej Telefon eller sligt:
tolv Tællepraase, som aldrig gaar ud,
gør deres lysende Pligt.

Og Døren gaar op, og Døren gaar i:
hvad Gæsterne ønsker, bli'r bragt
af smaa Kellnerinder som Englebørn
i deres mest himmelske Dragt.

For Bord nden sidder, med fint-spidsset Mund
og Kinden lidt hektisk rød,
Bellman — med Kniplingsmanchetter paa
og en langhalset Luth i sit Skød.

Og næst ham, med tindrende Øjne blaa,
Johannes Ewald har Plads;
saa følger Knud Lyhne og Aarestrup — ja,
selvfølgelig hver med sit Glas!

Forresten ej Forskel i Rang eller Stand:
her drikker i ophøjet Ro
Carl Bagger og Wessel, og Mantzius med,
og Lars Mathiesen — for To!

Da triner den smaa Kellnerinde frem,
med Smilehul i sin Kind,
og mælder, at Sophus Schandorph er død —
da raabes der lydt: Lad ham ind!

Alle har rejst sig, med fremstrakt Glas,
iøvrigt i ophøjet Ro —
og Mantzius fører sin gamle Ven
ind i den himmelske Kro. — —

Javist har han Ret til at bænkes dér,
hvor Aarestrup viser ham Plads,
og Bellman hilser med Slag paa sin Luth
og dypper i Bollen sit Glas.

Der skal ikke plantes en Taarepil,
fordi *Sophus Schandorph* er død;
han sidder helt godt, med sit Glas i sin Haand
og — ad Aare — sin „Kat“ paa sit Skød!

Med Vinløv din skaldede Isse skal snoes,
og „Bellman“ skal tone igen,
den Tone, Du elsked og kendte som Faa —
min vin-glade, sang-kære Ven!

Vi red jo *tilsammen* en Tid vort Ridt,
og Pegasus traved helt godt,
og Folk fik i Næserne Smaasten og Grus —
da nøs de og raabte: hvor „raat!“

Det Ord har de brølet helt højt og helt tidt
ud af deres Vids A B C;
men ej fik de ned-brølt dit gode Humør:
Du lo, og blev ved med at le!

Nu vel, denne Latter, min gamle Ven,
hav Tak for dens Djærvhed og Kraft;
den skabte Dig Venner . . . Gud give, Du blot
én Fjende til Slut havde haft!

Thi *det*, som skal mærke en Mand for hans Tid
og skænke ham Hundred af Aar,
er ikke blot Venner, der smykker hans Hus,
men Fjender, der smæder hans Gaard!

Dog — just som Du var, saa dansk og saa blød,
saa barnlig og glad ved dit Liv,
Du skænked din Drue saa rundhaandet ud —
baade Du og din trofaste Viv!

Lad Tiden da gnave paa Bøgernes Bind
og ta' lidt af Indmaden væk:
det *Indre* hos Schandorph var ægte og godt —
det tørredes ej med hans Blæk.

Du ligned vort Klima, vor Øbo-Natur,
hint Fugtigheds-Salt i vort Sind —
det mangled Dig aldrig i hele dit Liv
paa „Nedbør“ og friskende Vind!

Saa blæse med Resten — hvor stor Du vel var —?
Hvem holder med *Guderne* Maal?
Hil være Dig, Broder, i Himmerigs Kro,
ved Bellmans det rygende Baal!

Marlotte, Forêt de Fontainebleau, 2. Januar 1901.

Holger Drachmann.

Schandorphs Død.

Det var bleven spaaet Schandorph, at han ikke vilde overleve det nitende Aarhundrede, og han, der var saa lidet overtroisk, havde fundet en Trøst i denne Spaadom, thi siden August Maaned nærede Schandorph ikke selv nogen Tvivl om Udfaldet af sin Sygdom. Efter 9 Maaneders tiltagende Smærter var hans Legeme blevet svagere og svagere, men endnu, da det var saa nær sin Opløsning, havde hans Aand bevaret sin fulde Styrke. Schandorph frygtede ikke Døden. Han ventede den. Da Nytaarsklokkerne Natten til i Gaar tonede over Byen, og han mærkede Afskedstimen nærme sig, kastede han de kærligste, stumme Blikke paa sin „lille Ida“. Fra Midnat til Kl. 5 om Morgenen laa han stille hen. Nu og da hørtes der et Suk som fra et Menneske, der har vanskeligt ved at aande, men Kl. 5¹/₂ blev der stille i det lille Sygeværelse. Dr. Schandorph havde fundet Hvile.

Venner og Fremmede havde i de foregaaende Uger dagligt indfundet sig hos Fru Schandorph, men Dagen til Nytaarsaften, da Nytaarsfestlighederne forberedes, havde der været tomt i Allégade Nr. 8, hvor Dr. Schandorph har boet, siden han for nogle Maaneder siden fraflyttede Michael Anchers Villa. Han spøjte den Gang med, at han i sin nye Lejlighed boede Dør om Dør med Begravelseskontoret. Under Opholdet her syntes det forøvrigt, som om det lange Sygeleje havde trættet Ægteparrets Omgangskres. Venners Deltagelse, der skal spredes over Maaneder, maa slappes, især naar det er umuligt at yde nogen Hjælp. Dob-

Publikums usvækkede og aarvaagne Deltagelse for Schandorph. Han maatte paa sit Sygeleje føle, hvilken uhyre Popularitet han ejede. Jævne Folk, hvis Navne ikke kendes, vedblev at sende ham opmuntrende Breve. Juleaften fik han t. Eks. fra en Dansk i San Francisco tilstillet en original Julefortælling. Afsenderen erklærede, at Schandorph saa ofte havde glædet ham om Julen, at nu vilde han glæde Schandorph. Til yderligere Opmuntring meddelte han, at Julefortællingen, som forøvrigt var meget morsom, var nedskreven paa hans 83aarige Fødselsdag.

— I Løbet af i Dag føres Dr. Schandorphs afsjælede Legeme til Krematoriet, hvor en Højtid antagelig i de nærmeste Dage vil samle Vennerne om Baaren, før denne forvandles til Aske. Fru Schandorph, der til Trods for sit svage Helbred har baaret alle Tilskikkelser med forbavsende Styrke, tilbragte Dagen i Gaar ved sin Mands Dødsleje. Hendes Søster Fru Kaper (gift med Overlærer Kaper) bragte de Besøgende det sørgelige Budskab.

Det er bekendt, at Dr. Schandorph levede i danske Digteres Kaar. Han havde ingen Børn, og der blev ikke anvendt meget paa den lille Husstand, skønt baade hans og hans Hustrus Stolthed altid var deres lille, gæstfri Hjem. Schandorph, der tilsyneladende tog sig Livet let, var meget bange for at overskride sit Budget, og hans Venner véd, at han nærede en næsten overdreven Ængstelse for at gøre Gæld. De færreste véd maaske, hvor meget han har arbejdet for at bjærge Udkommet. Det er da sørgeligt at maatte sige, at det var Bekymringen for Udkommet, eller maaske rettere Frygt for at skulle blive Vennerne til Byrde, der, uden at nogen anede det, kastede endnu en Skvæge over hans sidste Dage.

